

Анастасія Бондар, Мінкульт: «Робимо все для заміщення російського контенту українським»

Ольга Білоусенко

2022-08-29

Які проєкти задля збереження культурної спадщини в час війни втілює Міністерство культури та інформаційної політики й що робить, аби українського контенту в світі ставало більше, а на вітчизняний ринок зайшли HBO Max й інші міжнародні гравці.

В умовах повномасштабної війни з Росією гостро постало питання збереження культурних та мистецьких пам'яток в Україні та відновлення вже пошкоджених ворогами. Також актуальними стали питання експорту українського культурного продукту за кордон й створення умов, аби, покидаючи російський ринок, великі закордонні медійні платформи, такі як Netflix, HBO Max та інші, здобули прихисток в Україні. А деякі з них, наприклад, той самий HBO Max та Xbox, стали доступними в Україні легально. Що і як саме робить українська держава, щоби цього досягти, і як оцифровує культуру в умовах війни? «Детектор медіа» поспілкувався із заступницею міністра з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації

Міністерства культури та інформаційної політики України Анастасією Бондар про те, що таке цифрова трансформація культури і чому вона важлива в умовах війни з Росією; про збір доказів злочинів окупантів проти культурної спадщини; створення реєстру культурних та мистецьких об'єктів; співпрацю з великими медіаплатформами на кшталт Netflix та про популяризацію українського контенту.

— Анастасіє, розкажіть, будь ласка, що таке **цифрова трансформація культури** і чому цей напрям актуальний в умовах війни?

— Зараз ми живемо у **двох основних парадигмах**.

- 1) Перша — безпосередня війна: постійні обстріли, щоденна загроза ракетних ударів та «прильотів» будь-куди. Зокрема і в **об'єкти культурної й архітектурної спадщини, рухомої й нерухомої**.
- 2) Друга — це те, що ми маємо на меті інтеграцію в Європейський союз і в європейський культурний простір. У цьому плані цифровізація є важливою.

Наприклад,

актуальним зараз став проєкт створення реєстру нерухомої культурної спадщини.

Йдеться про **архітектурні та археологічні** пам'ятки.

Ми працюємо над створенням **єдиного онлайн-реєстру**, де міститиметься оцифрована інформація про культурні пам'ятки.

До початку війни ми встигли зібрати дані про 120 тисяч об'єктів нерухомої спадщини в єдину електронну базу, яка є основою для побудови реєстру. До цього переліку не входять дані про об'єкти, розміщені на території, яка була окупованою до 24 лютого цього року.

Зараз ми розробляємо програмне забезпечення для роботи реєстру.

Це проєкт, який стане в нагоді на етапі відбудови країни, після завершення воєнних дій.

Будівельники дивляться на будь-яке житло, яке потрібно відновлювати, так:

якщо воно зруйноване більше ніж на 60%, то підлягає зносу, й на його місці будують щось нове.

Але якщо це пам'ятка архітектури або історії, внесена в наш реєстр, ні про яке знесення не може йтися. У такому випадку будівлю реставруватимуть. Це буде непростий процес і є багато питань щодо того, як проходитиме відновлення.

Наприклад, у Харкові, де багато об'єктів зруйновані обстрілами, нам важливо вберегти й відновити архітектурні пам'ятки.

У багатьох цінних будинках живуть люди, і з одного боку ми хочемо якнайшвидше відновити їх, щоби люди могли повернутися додому, а з іншого — зберегти пам'ятку, відновити, до прикладу, якусь унікальну ліпнину, що може зайняти багато часу.

Ми постійно спілкуємося з Мінрегіоном та іншими відомствами, обговорюємо, як робити краще.

Чи зносити нам усе й побудувати нове місто, чи дати людям змогу повернутися до своїх домівок чимшвидше.

— Ви згадали про Харків. Про музеї цього міста, до речі, росіяни поширювали фейк. Мовляв, Володимир Зеленський продає колекції харківських музеїв за кордон, щоби розплатитися за надану нам зброю. Пізніше фейк спростували, пояснивши, що деякі музейні експонати евакуювали з міста, щоби уберегти від російських обстрілів. Як міністерство працює над захистом музейних експонатів у містах, де тривають обстріли, і чи проводите оцифрування об'єктів, щоби вберегти їх і в такий спосіб?

— Щодо захисту експонатів:

найцінніші предмети евакуювані і сховані, щоби убезпечити їх від можливих атак.

А оцифрування об'єктів рухомої культурної спадщини триває давно, й розпочалося задовго до повномасштабного вторгнення.

Зараз в Україні є понад 12 мільйонів музейних об'єктів.

Це шалена цифра.

Треба розуміти, що у музеях інвентаризацію проводили у паперовому вигляді і всі документи зберігалися саме там.

Ми працювали над оцифруванням інвентарних книг та журналів, які ведуться у всіх музеях, маємо фотокопії документів.

Зараз працюємо над тим, щоби їх розшифрувати і створити електронну базу.

Очікую, що цими файлами ми зможемо наповнити первинну базу, а потім будемо доповнювати і оновлювати її.

Відкриваючи цю базу, ми маємо чітко бачити, скільки в Україні музеїв, скільки якої форми власності, скільки експонатів у них є. Також якщо музей щось кудись вивозить, наприклад, на виставку в інше місто України чи за кордон, ми маємо про це знати і вноситимемо ці дані в базу.

Зараз ми періодично бачимо російські сюжети про те, як з Маріуполя вивозять музейні експонати. У музеях на окупованій території було понад 3-5 тисяч об'єктів рухомої спадщини. Це не лише картини, твори мистецтва, а й монети, археологічні елементи. Не обов'язково це дуже дорогі речі, проте їхня цінність у збереженні історії, яку ми там накопичували.

Зараз, на жаль, ми не можемо контролювати події на окупованій території: процеси перевезення й вивезення експонатів. Усі ці дії росіян — це крадіжка.

— У Міністерства є проєкт [Culture Crimes](#) про злочини проти культурної спадщини. На цьому ресурсі збирають інформацію про об'єкти, постраждалі від воєнних злочинів російської армії, для міжнародних судів. Чи знаєте ви про прецеденти, коли подібна фіксація схожих злочинів в інших країнах допомагала під час судових розглядів?

— Ми збираємо і документуємо дані про те, що і в якій кількості отримує пошкодження.

Це потрібно для збереження та архівації для нас самих. Нас часто запитують, скільки чого взагалі зруйновано, в яких сферах, які пам'ятки, в яких областях.

Цей проєкт ми задумали як реакцію на ці запити, зокрема й журналістські.

Що ж до використання цих даних у міжнародних судах..

Поки ми не можемо говорити про якісь схожі прецеденти в світі.

Але ми накопичуємо дані;

1) показуємо, як виглядали пам'ятки до руйнувань;

2) додаємо фото із супутників про те, що поблизу пам'яток не було військових об'єктів чи техніки, тому пряме влучання в об'єкт

культурної спадщини є злочином. Всі ці дані ми зможемо надати на розгляд суду, коли прийде час.

— Чи можемо ми припустити, що завдяки цьому проєкту рішення судів, коли прийде на це час, будуть на нашу користь?

— Ми ж розуміємо, що для представлення в судах потрібні не сайти, а офіційна документація, належно оформлена та підготовлена.

Звичайно, базу доказів, яку ми зараз накопичуємо в Міністерстві, ми відправимо до міжнародних судів. Впевнена, що всі ці процеси ми виграємо.

— Також у міністерства є проєкт «*Моя війна*», де зібрані свідчення очевидців російсько-української війни. На вашу думку, чим він відрізняється від інших проєктів з документування свідчень війни, які ведуть медіа та різні громадські організації? Таких проєктів зараз чимало. *Чим цінний та унікальний саме ваш?*

— Таких проєктів справді багато, часто вони схожі між собою. Коли велика війна лише починалася, різні громадські організації та ініціативи бралися за цю справу й не важливо, хто був перший. Круто, що є ініціативи, які все це збирають. Добре було б зібрати напрацювання всіх під однією парасолькою: і наші, і громадських організацій. Сподіваюся, ми до цього дійдемо.

Задумуючи цей проєкт, ми хотіли дати людям, які переживають війну у реальному часі, можливість висловитися. Також хотіли розповідати людські історії багатьма мовами. Наша мета — перекласти їх якомога більшою кількістю мов, щоби про досвід звичайних українців та українок в умовах війни дізналося більше людей. Нас цікавить, як людина прожила 24 лютого; коли і де її застала війна.

Ми відкриті до співпраці з ГО, також дані проєкту доступні медіа.

— Чи переймаєте досвід інших країн в контексті цифрової трансформації культури? Чи, можливо, є якісь *спільні проєкти* нашого міністерства в цій сфері *з іншими країнами*?

— Зараз в пріоритеті проєкти щодо збереження нерухомої і музейної спадщини, яка ніяк не порахована, проте є частиною нашої ідентичності.

Ми спершу визначаємо власні пріоритети, а потім спілкуємося щодо них з іншими країнами.

Багато нам зараз допомагають Польща та Литва. У нас з ними відбуваються схожі трансформаційні проєкти. Вони витратили на них майже 10 років. З

одного боку, ми позаду, а з іншого — за ці 10 років і технології сильно змінилися, тож ми можемо не проходити всі ці кроки, які довелося пройти їм.

Нещодавно я презентувала наші проєкти зі збереження спадщини полякам та литовцям; вони були вражені тим, що в час війни ми працюємо, що не полишаємо цифрові проєкти.

Досвід інших країн також важливий для нас, ми аналізуємо його.

Багато співпрацюємо і з ЮНЕСКО.

— А як щодо приходу на український ринок міжнародних медійних платформ? Чи веде Міністерство перемовини з закордонними цифровими сервісами щодо їхньої роботи в Україні? Наприклад, із НВО Max та Disney+?

— У нас є Держкіно, яке підпорядковане не Міністерству культури, а напряму Кабінету міністрів. Багато процесів, які пов'язані з кіно, медіа, — в їхній компетенції.

Проте з політичної точки зору, звичайно, міністр завжди наголошує, що це стратегія нашої держави: зробити так, щоби всі міжнародні компанії пішли з російського ринку і, коли це буде можливо і безпекова ситуація дозволить, відкрили свої офіси в Україні.

На це працює весь уряд.

Ми тісно комунікуємо з Netflix. Нещодавно міністр писав про стипендії, які вони започаткували задля розвитку українського кіно. Те, що Netflix українізує контент, що він пішов з російського ринку, що намагається допомагати українським творцям, свідчить, що в компанії добре розуміють, в якій ситуації опинилася Україна, і намагаються допомагати.

— За кілька місяців війни Netflix і справді змінився: стало більше озвучених українською фільмів та серіалів, які виходять українською вже у день прем'єри. **Міністерство має стосунок до цього?** Чи це цілком приватна ініціатива платформи?

— Розмови про це все велися з ними ще до війни. Просто так збіглося: війна стала тригером пришвидшення змін. На платформі з'явилося українське кіно, зокрема, «Носоріг» Олега Сенцова.

— Крім всього, вже за час великої війни Netflix частково видалив російський контент. **Таке рішення ви також любіювали?**

— Міністр постійно наголошує, чому важливо скасовувати російську культуру. Що російська пропаганда поширюється через культуру, зокрема через кінематограф на замовлення Росії. Ми часто проговорюємо те, що потрібно фільтрувати контент, і пояснюємо, для чого це треба робити.

— В Україні була така ситуація: чимало популярних серіалів та фільмів, наприклад, виробництва того ж НВО, були доступні на українських OTT-платформах завдяки російському сервісу Amediateka. В умовах повномасштабної війни вони є питання до легальності цього контенту.

Як розв'язати цю проблему?

— Це великі корпорації, які реагують і працюють не надто швидко. Комунікація з ними потребує більше часу. Мені здається, що за ці шість місяців війни ми, як держава, стали набагато швидше реагувати на виклики, змінюватися, адаптуватися до нових реалій.

— Що робить міністерство для *популяризації україномовного контенту*? Зокрема, для перекладу популярного контенту, — серіалів, кіно, — українською. Чи є якісь спеціальні проєкти щодо цього зараз, в умовах війни? Спроби експортувати наш контент за кордон?

— Про це також потрібно запитати Держкіно. Вони краще знатимуть деталі.

Але, наприклад, якщо ми говоримо про заміну репертуарів наших театрів, щоби там було більше українських творів, то ми працюємо над цим. Робимо все для заміщення російського контенту українським. Щоб не просто скасовувати російські твори, а дати споживачам щось натомість. І, повірте, ми маємо, що дати. Просто всі зміни відбуваються, напевно, не так швидко, як би хотілося.

— Важко говорити про *заборону російської культури*, коли Національна музична академія України — головний музичний виш країни — відмовляється прибирати із своєї назви, попри вимогу студентів, ім'я російського композитора Петра Чайковського... Що про це думають у Міністерстві?

— *Позиція міністерства щодо заборони російської культури чітка.* Ми її висловлюємо, зміни відбуваються. Ми розуміємо, що зміни не проходять дуже швидко. Ми знаємо, що і маніпуляції навколо них також є. Люди, для яких Чайковський протягом життя був великим композитором, не хочуть щось змінювати й прибирати його ім'я з назви вишу. Так само буде з перейменуванням вулиць. Завжди будуть люди, які впроваджують зміни, і люди, які їх критикують.

<https://ms.detector.media/trendi/post/30145/2022-08-29-anastasiya-bondar-minkult-robymo-vse-dlya-zamishchennya-rosiyskogo-kontentu-ukrainskym/>
